

کتابخانه و مرکز اسناد و اطلاعیه‌ها
کتابخانه و مرکز اسناد و اطلاعیه‌ها
کتابخانه و مرکز اسناد و اطلاعیه‌ها

ولایت فقیه

در عصر غیبت

ویراست جدید

علیرضا رجالی تهرانی

انتشارات نبوغ

ناشر برگزیده دهمین نمایشگاه بین المللی کتاب تهران

ناشر نمونه سال ۱۳۷۷

ناشر برگزیده نخستین جشنواره دوسالانه کتاب نماز

ولایت فقیه در عصر غیبت

مؤلف: علیرضا رجالی تهرانی

ناشر: انتشارات نیوغ

تیراژ: ۳۰۰۰ نسخه

نوبت چاپ: اول / ۱۳۸۹

چاپخانه: نهضت

قم - خیابان شهدا (صفائییه)، کوچه ممتاز، پلاک ۲۸

تلفن: ۷۷۳۲۴۶۴ - فاکس: ۷۷۴۰۷۸۱

شابک: ۲ - ۲۱ - ۷۸۴۰ - ۹۶۴ - ۹۷۸ * ۲ - ۷۱ - ۷۸۴۰ - ۹۶۴ - ۹۷۸

حلیه حقوق محفوظ و متعلق به ناشر است.

قیمت: ۵۵۰۰ تومان

فهرست

۵۵	امامان <small>علیهم السلام</small> و تشکیل حکومت اسلامی	۹	فهرست تفصیلی
۵۷	لزوم حکومت اسلامی در عصر غیبت	۲۱	مقدمه
۶۲	حکومت اسلامی از احکام اولیه است		فصل اول
	چه کسانی از طرح حکومت اسلامی وحشت		دین و سیاست
۶۳	دارند؟	۲۷	سکولاریزم و چگونگی پیدایش آن
۶۴	تفاوت جامعه دینی و لیبرال	۲۹	معنا و مفهوم سکولاریزم
۶۶	انواع حکومت	۳۱	مسلمانان سکولار!
۷۴	حکومت دینی، اسلامی، ولایی	۳۴	کدام دین؟
۷۶	هدف در حکومت اسلامی	۳۶	کدام سیاست؟
۷۷	آیا حکومتی ذاتاً دینی وجود دارد؟	۳۸	پیوند دین و سیاست
	فصل سوم	۴۲	تشیع معنوی، تشیع سیاسی!
	مفهوم ولایت و انواع آن		فصل دوم
۸۳	ولایت چیست؟		لزوم حکومت اسلامی
۸۵	فقیه کیست؟	۴۹	تعریف حکومت و حاکمیت
۸۶	معنای مفهومی ولایت فقیه	۵۱	ارکان تشکیل حکومت
۸۶	ولایت تکوینی و تشریحی	۵۲	ضرورت و لزوم حکومت در جامعه
۸۹	انواع و مراتب ولایت	۵۴	لزوم حکومت دینی

ولایت فقیه؛ انتخابی یا انتصابی؟ ۱۵۳

دلایل ولایت انتصابی فقیه ۱۵۶

تئوری نصب، چگونه با انتخاب مردم

سازگاری دارد؟ ۱۵۹

در صورت عدم مقبولیت حاکمیت ولی فقیه،

چه باید کرد؟ ۱۶۱

ولایت فقیه و مسأله شورا ۱۶۴

فصل هشتم

شرایط ولی فقیه

صفات و شرایط ولی فقیه ۱۷۱

۱- فقاہت و دین شناسی ۱۷۴

۲- عدالت و تقوا ۱۷۵

۳- لیاقت و کاردانی ۱۷۶

شرایط و صفات رهبر در قانون اساسی ... ۱۷۷

شرایط و صفات رهبر از دیدگاه امام

خمینی علیه السلام ۱۷۸

شرایط و صفات رهبر از دیدگاه آیت الله

العظمی خامنه‌ای ۱۸۰

فصل نهم

ولایت فقیه و مرجعیت

مجتهد متجزی و مطلق ۱۸۵

اعلمیت یا نصاب فقاہت در ولایت ۱۸۶

دیدگاه‌های فقهای شیعه دربارهٔ اعلمیت .. ۱۸۸

شرط مرجعیت و اعلمیت در قانون

اساسی ۱۹۲

ولایت یا وکالت؟ ۹۲

ولایت یا نظارت؟ ۹۶

فصل چهارم

تاریخچه و پیشینه ولایت فقیه

علت نانشاخته ماندن اصل ولایت فقیه ... ۱۰۱

تاریخچه ولایت فقیه و نظرات فقها ۱۰۲

جریان‌های ضد ولایت فقیه ۱۱۰

فصل پنجم

جایگاه بحث ولایت فقیه

ولایت فقیه، بحثی کلامی یا فقهی؟ ۱۱۵

سخنی دربارهٔ کلامی بودن ولایت فقیه .. ۱۱۷

تفاوت‌های مهم دو دیدگاه کلامی یا فقهی

بودن ولایت فقیه ۱۲۰

فصل ششم

دلایل ولایت فقیه

نیابت عام و نیابت خاص ۱۲۵

دلایل نقلی و عقلی ۱۲۶

دلایل نقلی بر ولایت فقیه ۱۲۶

دلایل عقلی بر ولایت فقیه ۱۳۹

فصل هفتم

مبنای ولایت فقیه

معنا و مفهوم مشروعیت ۱۴۷

ملاک و معیار مشروعیت ۱۴۸

نقد و بررسی نظریه‌ها ۱۵۰

ملاک مشروعیت ولایت فقیه ۱۵۲

فصل سیزدهم -	فصل دهم
ولایت فقیه و قانون اساسی	وظایف و اختیارات ولی فقیه
علت بازنگری در قانون اساسی ۲۶۲	وظایف ولی فقیه ۱۹۷
آیا ولی فقیه، حاکم بر قانون اساسی است؟ ۲۶۴	اختیارات ولی فقیه ۲۰۰
چهار کنترل قانون اساسی برای ولی فقیه ۲۶۷	سخنی پیرامون مصلحت ۲۰۲
فصل چهاردهم	فرق فتوا و حکم حکومتی ۲۰۷
ولایت فقیه و قوای سه گانه	احکام اولیه، ثانویه و حکومتی ۲۰۸
با وجود قوای سه گانه، چه نیازه ولی فقیه! ۲۷۳	اختیارات ولی فقیه در قانون اساسی ۲۱۰
التزام نظری و عملی ریاست جمهوری به	اختیارات رؤسای حکومت در غرب ۲۱۲
ولایت فقیه ۲۷۴	فصل یازدهم
فصل پانزدهم	ولایت فقیه مطلقه یا مقیده
تشخیص ولی فقیه	نظریه ولایت مقید و محدود فقیه ۲۱۹
تعیین و تشخیص ولی فقیه و رهبر جامعه	نظریه ولایت مطلق فقیه ۲۲۱
اسلامی ۲۸۱	ولایت فقیه و خطا ۲۲۸
مجلس خبرگان رهبری ۲۸۲	قداست ولی فقیه ۲۳۰
وظایف اصلی مجلس خبرگان ۲۸۶	اطاعت از ولی فقیه ۲۳۲
فصل شانزدهم	ولایت خبری و انشایی ۲۳۴
مصادیق ولایت فقیه	فصل دوازدهم
سخنی کوتاه ۲۹۱	ولایت فقیه و دموکراسی
بررسی اجمالی زندگی و شخصیت	ولایت فقیه و آزادی ۲۴۳
امام خمینی	ولایت فقیه و جمهوریت نظام ۲۴۵
۱- امام خمینی از ولادت تا مرجعیت عامه ۲۹۲	تفاوت بنیادین «نظام ولایت مطلقه فقیه» با
۲- امام خمینی و دوران قبل از نهضت ۲۹۶	«نظام توتالیتر و دیکتاتوری» ۲۴۹
۳- امام خمینی و دوران رهبری ۲۹۷	ولایت فقیه، ولایت بر فرزندانگان و عاقلان ۲۵۳
۴- امام خمینی و سفر به ملکوت اعلیٰ ۳۰۴	شخصیت حقیقی و حقوقی ولی فقیه ۲۵۶

۳۴۱	ریاست جمهوری	بررسی اجمالی زندگی و شخصیت
۳۴۲	نماز جمعه تاریخی	حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای
۳۴۳	مقام معظم رهبری از دیدگاه امام خمینی <small>علیه السلام</small>	(مَدِّ ظِلِّهِ الْعَالِي)
۳۴۴	زعامت	ولادت
	فصل هفدهم	دوران کودکی
	شبهه‌ها و پرسش‌ها	تحصیل
۳۴۷	دوره‌ای نبودن ولایت فقیه	تدریس
۳۴۹	رهبر یا شورای رهبری؟	اساتید
۳۵۱	ولایت فقها یا ولایت فقیه؟	تالیفات
۳۵۲	کارآمدی ولایت فقیه	مبارزات و مسؤولیت‌ها
۳۵۹	انتقاد از ولی فقیه	مبارزات از سال ۴۱ به بعد
۳۶۲	برکناری رهبر	ایجاد تشکیلات
۳۶۳	تعدد فقهای جامع الشرائط	سازماندهی مخفی و گروه امداد روحانیت
۳۶۶	حق و تکلیف	دستگیری مجدد
۳۷۳	ولایت فقیه و مسلمانان کشورهای دیگر	تبعید به ایران‌شهر
۳۷۷	کتابنامه	شورای انقلاب اسلامی
		کمیته استقبال از امام <small>علیه السلام</small>
		توطئه کمونیست‌ها
		اولین مقاله از صدای جمهوری اسلامی
		مأموریت به سیستان و بلوچستان
		نماینده شورای انقلاب در وزارت دفاع
		سرپرستی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی
		رسیدگی به امور دانشجویان
		امامت جمعه تهران
		نمایندگی مجلس شورای اسلامی

مقدمه

۱. یکی از مهم‌ترین مباحث کلامی، فقهی، حقوقی، سیاسی و اجتماعی در عصر غیبت، خصوصاً در سه دهه اخیر و نیز پس از پیروزی انقلاب اسلامی ایران که به طور گسترده مورد پژوهش و بحث و نظر قرار گرفت، مبحث حکومت اسلامی، و «ولایت فقیه و حوزه اختیارات او» می‌باشد. و اهمیت آن به قدری است که محققان و دانشمندان دیگر کشورها نیز به تحلیل و بررسی این نظریه و نظام مبتنی بر آن پرداخته‌اند.

۲. با این که اعتقاد به ولایت فقیه از اعتقادات دیرینه، مسلم و ریشه‌دار مذهب تشیع است، اما میان انقلاب اسلامی و اصل ولایت فقیه از حیث حاصل و محصول بودن، تأثیر و تأثر متقابل وجود دارد؛ به این معنی که انقلاب اسلامی ثمره اعتقاد مردم به ولایت فقیه بوده، و پس از پیروزی انقلاب اسلامی، عالی‌ترین ثمره آن، اعتبار قانونی بخشیدن به ولایت فقیه است. این جنبه قانونی دادن به ولایت فقیه سبب شد سؤالات و شبهاتی در پیرامون آن به وجود آید که طرح آن شبهات و حل آنها، ثمرات مبارک و ارزنده‌ای داشته و بر توسعه و غنای بحث افزوده است.

۳. یکی از روشن‌ترین نشانه‌های اهمیت اصل ولایت فقیه، توطئه‌ها، و موضع‌گیری‌های بسیاری است که معاندان و مخالفان این اصل اسلامی داشته‌اند. چنان‌که امام خمینی علیه السلام در یکی از بیانات خود فرمودند:

«ملت ما اگر بخواهند سردی بکنند، یکی از اموری که توطئه در آن هست این است که راجع به این قانون اساسی، مردم را سرد کنند. از آنها بپرسید خوب این قانون اساسی که شما می‌گویید که قانونی است ارتجاعی، کدام یکی از این موادش ارتجاعی است؟ اولی که دست رویش می‌گذارند، دست می‌گذارند روی «ولایت فقیه»، اول دست آن‌جا می‌گذارند؛ برای این که این یک طرح اسلامی است و آنها از اسلام می‌ترسند، آنها اسلام را ارتجاع می‌دانند...»

لذا مخالفان، وقتی که می‌خواهند ولایت فقیه را از نظام ما حذف کنند، می‌دانند که اگر به صراحت بگویند این نظام نباید باشد، تأثیری در جامعه نخواهد داشت، سعی می‌کنند از گوشه و کنارش بسابند، کم رنگش کنند و با خدشه‌ها و شبهه‌ها آن‌قدر از اطرافش بزنند تا دیگر چیزی از آن باقی نماند.

۴. نهضت آزادی در خرداد ۵۸ جزوهای درون‌گرومی در حدود ۶۰ صفحه منتشر کرد، و در آن با صراحت تحلیل کرد که امام باید به قم برود و روحانیت به مساجد برگردد، تا تقدس روحانیت و اسلام حفظ بماند؛ زیرا سیاست و کشورداری، موجب کاهش اعتبار عمومی علما و نقص هدایت و ارشاد و آسیب به دعوت به عرفان و معرفت الهی می‌شود.

در این جزوه تحلیل شده است که اداره کشور نیاز به تخصص‌ها و متخصصین دارد و بهترین آنها در نهضت آزادی هستند؛ لذا امام باید اداره امور را به اینها بسپارد و خود به اشاره پردازد. هنگامی که در مجلس خبرگان بحث ولایت فقیه مطرح شد، این نوع گروه‌ها و اشخاص، با آن به مخالفت برخاستند. و برخی مانند بنی‌صدر آن را دیکتاتوری آخوندی و استبداد دینی خواندند.

با تصویب اصل اساسی ولایت فقیه عادل، گرد یأس و ناامیدی بر اندیشه انحرافی مخالفان نشست؛ زیرا ولایت امر مسلمین به عهده ولی فقیه جامع شرایطی

می‌شد که با ویژگی‌های فقاقت و عدالت و تدبیر و مدیریت، محور اصلی نظام اسلامی بود. این مخالفت‌ها و ایجاد شبهه و اشکال - چه در اصل ولایت و چه در مصداق آن - تاکنون نیز از سوی خودی ناآگاه و غیر خودی آگاه، ادامه دازد و حضور فعال اندیشمندان متعهد را در این عرصه فکری می‌طلبد.

۵. بحث ولایت را در عصر غیبت از دو راه می‌توان دنبال کرد:

الف: به این صورت که اول برای فقیه، ولایتی فرض شود، سپس به جست‌وجوی دلیل رویم. چنانچه بسیاری از فقها و علما مانند مرحوم علامه نراقی چنین راهی را پیموده‌اند.

ب: شیوه دوم این است که ابتدا ضرورت و لزوم اقامه حکومت اسلامی را به اثبات برسانیم، و آن را به عنوان جزئی از برنامه‌های اسلام ثابت کنیم، و پس از آن به جست‌وجوی دلایل در زمینه شرایط حاکم برآییم، و بعد درباره ولایت فقیه و شرایط و اختیارات و چگونگی تعیین ولی فقیه سخن به میان آوریم.

ظاهراً شیوه دوم بیشتر مورد اطمینان است؛ از این رو ما نیز روش کتاب حاضر را چنین قرار دادیم.

۶. اگر چه اخیراً کتاب‌های متعددی در زمینه ولایت فقیه نگاشته شده است، اما نگارنده به لحاظ اهمیت موضوع و شبهاتی که در این رابطه مطرح شده و می‌شود، وظیفه دیدم تا در این خصوص مطالبی را در قالبی خاص و ترتیبی معین با توجه به مسائل مطرح امروز، و نیز با استمداد از بیانات و مکتوبات ارزشمند امام خمینی علیه السلام و رهبر معظم انقلاب - ادام الله ظلّه العالی - نگاشته و تقدیم به جامعه فکر و اندیشه نمایم.

۷. این کتاب در هفده فصل تدوین و نگارش شده است که عبارتند از:

- ۱ - دین و سیاست، ۲ - لزوم حکومت اسلامی، ۳ - مفهوم ولایت و انواع آن،
- ۴ - تاریخچه و پیشینه ولایت فقیه، ۵ - جایگاه بحث ولایت فقیه، ۶ - دلایل ولایت فقیه، ۷ - مبنای ولایت فقیه، ۸ - شرایط ولی فقیه، ۹ - ولایت فقیه و مرجعیت،
- ۱۰ - وظایف و اختیارات ولی فقیه، ۱۱ - ولایت مطلقه یا مقیده؟، ۱۲ - ولایت فقیه و

دموکراسی، ۱۳ - ولایت فقیه و قانون اساسی، ۱۴ - ولایت فقیه و قوای سه‌گانه، ۱۵ - تشخیص ولی فیه، ۱۶ - مصادیق ولایت فقیه، ۱۷ - شبهه‌ها و پرسش‌ها. البته نباید از نظر دور داشت که اگرچه یکی از فصل‌های این کتاب به شبهه‌ها و پرسش‌ها اختصاص دارد، اما در اکثر مباحث کتاب نیز شبهه‌هایی مطرح و مورد بررسی و نقد قرار گرفته است که به لحاظ تناسب آنها با موضوعات مورد بحث در همان جا مورد توجه قرار گرفته‌اند.

امیدوارم این قدم که از سرِ اخلاص به مکتب غنی شیعه برداشته شده است، مورد رضایت حق تعالی، پیامبر و امامان دین و مقام ولایت قرار گیرد.

زمستان ۱۳۷۸

علیرضا رجالی تهرانی